

چیستی و چرایی و چگونگی برقراری امنیت براساس حدیث اهل بیت علیهم السلام

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا جواهری

javaheri@ferdowsi.um.ac.ir

عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده:

در این پژوهش با روش توصیفی و تحلیلی مسأله امنیت از درون متون مقدس دینی واکاوی شده و ابعاد آن بررسی گردیده است. در احادیث اهل بیت علیهم السلام اهمیت و ضرورت امنیت بیان شده است. امنیت طلبی در دعاهای پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امامان علیهم السلام قرار دارد و این برای آثار و برکاتی است که در برقراری امنیت وجود دارد. برقراری امنیت وظیفه حاکم و سپاهیان کشور و عموم مردم است. امنیت نعمت بزرگی است که مردم قدر آن را نمی دانند و کفران نعمت می گردد از اینرو باید پیوسته ارزش و برکات آن یادآوری و آموزش داده شود. بهترین شهرها وطن و شهری است که امنیت آن آشکار است. برقراری امنیت در اهداف مبارزاتی و اقدامات امامان علیهم السلام قرار داشته است.

کلید واژه ها: دین، حدیث، امنیت، آثار

مقدمه

مسئله امنیت در جهان برای همه دارای اهمیت است. دانشمندان جهان در صدد بررسی چیستی و چرایی و چگونگی امنیت بوده اند و در این راستا تحقیقات زیادی انجام داده اند. اما در جامعه اسلامی باید امنیت شناسی براساس منبع اصلی آن وحی الهی و قرآن و سنت و عقل استوار گردد. اقسام و ابعاد و اهداف و آثار امنیت را می توان با تمرکز بر کلید واژه امنیت از متن احادیث اهل بیت علیهم السلام استنباط کرد همان طور که هر انسان برای ادامه حیات نیازمند هوا می باشد به امنیت نیز نیاز دارد امنیت طلبی در ذات همه انسان ها وجود دارد. امنیت زیر بنای بهره برداری از سایر نعمت های الهی است. با امنیت می توان ارزش های دینی و احکام خدا را برپا داشت. در جامعه اسلامی بزرگ ترین و مؤثرترین چیز امنیت است و امنیت ضروری ترین نیاز جامعه و ملت است. خدمت و پیشرفت علم و صنعت و اختراع و فناوری در دانشگاه و کار و کسب و تجارت و رفاه در سایه امنیت تحقق می یابد. هر انسانی امنیت و ناامنی را درک می کند ضرر و زیان های ناامنی و بحران و آشوب و اغتشاش و شورش و فتنه فراوان است. همه انسان ها این خطر را احساس می کنند.

برقرارکنندگان امنیت و مدافعان امنیت در جامعه مؤثرترین گروه در حکومت اند. مدافعان امنیت گوارترین نعمت و بزرگترین نیاز مردم را فراهم می سازند. هر که بخواهد هر کار مثبتی را در شهر و کشور انجام دهد بیش از هر چیزی احتیاج به امنیت دارد. باید با عوامل ناامنی به شدت مبارزه کرد و با قدرت گروه ها و افرادی که اسباب ناامنی را ایجاد می کنند دستگیر و مجازات نمود. تلاش برای برقراری امنیت عبادت است و با امنیت تمام تکالیف الهی و اجرای مسئولیت های گوناگون امکان پذیر می شود.

رفاه و آرامش و شادی و سعادت و رستگاری در گرو امنیت است. باید نعمت امنیت و مدافعان امنیت را پاسداشت و شکر نعمت و تشکر از برقرار کنندگان امنیت راهگشای امنیت برتر است. نقش امنیت پایدار در رشد و تکامل فردی و اجتماعی و رضایت مندی مردم بالاترین نقش است. آنان که با فداکاری در راه برقراری امنیت در جامعه اسلامی شهید می شوند نقش فوق العاده ای در خدمات عموم مردم و آرامش و خوشبختی مردم دارند. ستایش از آنان و بزرگداشت یاد و خاطره آنان وظیفه دولت و مردم است.

امنیت نیاز همگانی

برخی نیازها در جامعه نیاز همگانی است و همه برای زندگی گوارا و با آرامش به آن نیاز دارند. امنیت نیاز واقعی همه افراد و اقشار و زن و مرد است. امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: ثلاثة اشياء تحتاج الناس طرأ اليها الأمن و العدل و الخصب (تحف العقول عن آل الرسول عليهم السلام، ص ۳۲۰ * بحار الانوار، ج ۷۸، ص ۲۳۴ * عوالم العلوم و المعارف و الاحوال من الآيات و الاخبار و الاقوال مستدرک سيده النساء الى الامام الجواد عليهم السلام، ج ۲۰، ص ۷۵۷) سه چیز است که همه مردمان به آن نیاز دارند: امنیت، عدالت و فراوانی؛ امام ششم علیه السلام نخستین نیاز همه مردم را امنیت اعلام نموده‌اند و امنیت را در صدر نیازهای بشر نشانده‌اند.

امنیت رکن استطاعت حج

قرآن کریم می‌گوید: حج بر مستطيع واجب است (آل عمران، آیه ۹۷)

امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: از امام باقر علیه السلام سؤال شد: ما الاستطاعة؟ استطاعت چیست؟ امام فرموده‌اند: استطاعة السفر و الكفاية من النفقه و وجود ما يقوت العيال و الأمن (دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام، ج ۱، ص ۲۸۹ * بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۲۳ * مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۸، ص ۲۱) استطاعت سفر و نفقه کافی و وجود قوت عیال و امنیت. امام در این تفسیر از استطاعت، امنیت را در شرائط تحقق استطاعت قرار داده‌اند.

امنیت نور چشم حاکمان

چیزهایی برای حاکمان نور چشم و مایه خشنودی و سرور است. یکی از مهم‌ترین آن‌ها امنیت است. امام علی علیه السلام فرموده‌اند: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: ... فان افضل قره اعين الولاة استفاضة الأمن في البلاد و ظهور مودة الاجناد (دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام، ج ۱، ص ۳۵۸ * مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۱۵۰ * جامع الاحادیث شیعه، ج ۲۲، ص ۶۲۲ * مکاتیب الرسول صلی الله علیه و آله و سلم، ج ۲، ص ۲۳۱) همانا بهترین نور چشمان حاکمان انتشار امنیت در شهرها و آشکار شدن مودت سپاهیان است.

دعای پیامبر برای امنیت

دعاهای زیادی از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم صادر شده است. همه آن دعاها برای همیشه ارزش دارد. پیامبر خدا در هر ماه در استهلال ماه نو برای برقراری امنیت دعا می‌کرد. هنگامی که ماه نو را می‌دید رو به قبل می‌ایستاد و دستانش را بلند می‌کرد و می‌فرمود: الله اكبر اللهم اهله علينا بالأمن و الايمان و السلامة و الاسلام و التوفيق لما يحب و يرضى ربنا و ربك (کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، ج ۷، ص ۷۸، حدیث ۱۸۰۴۵ * سنن الدارمی، ج ۱، ص ۴۷۸، حدیث ۱۶۳۹) خدا بزرگ‌تر

است. بار خدایا این ماه را با امنیت و ایمان و سلامت و اسلام و توفیق به آنچه تو ای پروردگار ما دوست داری و می‌پسندی برای ما نو گردان. پروردگار ما و تو ای ماه خداست.

در حدیث دیگر جابر بن عبدالله انصاری گفته است امام باقر علیه‌السلام فرمود: کان رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم اذا اهلّ هلال شهر رمضان استقبل القبلة و رفع یدیه، پیامبر خدا هرگاه هلال ماه رمضان را می‌دید رو به قبله نموده و دستانش را بلند می‌کرد و می‌فرمود: اللهم اهله علينا بالأمن و الإیمان و السلامة و الاسلام و العافیة المجللة و الرزق الواسع و دفع الاسقام (الکافی، ج ۴، ص ۷۰ * من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۹۶ و ۱۰۰ * الامالی، ص ۴۷ * ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۶۴ * المقنع، ص ۱۸۵ * المقنه، ص ۳۱۵ * تهذیب الاحکام، ج ۴، ص ۱۹۷ * لوامع صاحبقرانی، ج ۶، ص ۳۲۲ * روضه المتقین فی شرح من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۲۷۰ * الوافی، ج ۱۱، ص ۳۹۳ * تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، ج ۱۰، ص ۳۲۱ * هدیة الامه الی احکام الائمه علیهم‌السلام، ج ۴، ص ۲۴۹ * حلیة الابرار فی احوال محمد و آله الاطهار علیهم‌السلام، ج ۱، ص ۲۸۰ * ملاذ الأخیار فی فهم تهذیب الاخبار، ج ۲۰، ص ۵۲۰ * بحار الانوار، ج ۹۶، ص ۳۶۰ و ۳۷۸ * زاد المعاد، ص ۷۹) بار خدایا این ماه را با امنیت و ایمان و سلامت و اسلام و عافیت مجلل و روزی گسترده و دفع بیماری‌ها نو بگردان.

در حدیث دیگر دارم بن قبیصه گفته است امام رضا علیه‌السلام از پدران خویش از علی بن ابی‌طالب علیهم‌السلام چنین نقل کرده‌اند: کان رسول الله اذا رأى الهلال قال... اللهم اهله علينا بالأمن و الإیمان و السلامة و الاحسان (عیون اخبار الرضا علیه‌السلام، ج ۲، ص ۷۱ * الامالی طوسی، ص ۴۹۵ * مصباح المتهدد و سلاح المتعبد، ص ۵۴۰ * تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، ج ۱۰، ص ۳۲۴ * بحار الانوار، ج ۹۵، ص ۳۴۳ * مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۷، ص ۴۴۳) مطابق این سه حدیث پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در استهلال هر ماه در طول سال و به‌ویژه در آغاز ماه رمضان برای امنیت دعا کرده‌اند و به مسلمانان آموزش داده‌اند که برای برقراری امنیت در هر ماه دعا کنند. در هر سه حدیث در آغاز دعا و نخستین خواسته‌ها امنیت قرار گرفته است.

امنیت فلسفه بعثت

بر طبق حدیث نبوی شریف حکمت و دلیل رسالت پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم برقراری امنیت بوده است. عمرو بن عبسه سلمی گفته است: در جاهلیت از خدایان قوم خود روی

برگرداندم... تا این که خدمت پیامبر خدا رسیدم و سلام کردم و گفتم: تو کیستی؟ فرمود: پیامبر هستم. گفتم: پیامبر چیست؟ فرمود: فرستاده خدا. گفتم: چه کسی تو را فرستاده است؟ فرمود: خداوند. گفتم: برای چه فرستاده است؟ فرمود: بان توصل الارحام، و تحقن الدماء، و تومن السبل، و تکسر الاوثان، و یعبد الله وحده لایشرک به شیئ (مسند احمد ابن حنبل، ج ۶، ص ۵۳ * مسند الشامیین، ج ۲، ص ۳۰ * تاریخ دمشق، ج ۴۶، ص ۲۶۲). برای پیوند خویشاوندان، و حفظ خون‌ها، و امنیت راه‌ها، و شکستن بت‌ها، و پرستش خدای یگانه و بی‌نیاز. در این حدیث ایجاد امنیت در راه‌ها در اهداف رسالت پیامبر ذکر شده است.

دعای امنیت در صحیفه سجادیه

امنیت از نعمت‌های بزرگ الهی است شایسته است در دعای انسان‌ها قرار بگیرد. امام سجاد علیه‌السلام در دعای مسئلت عافیت و شکر آن فرموده‌اند: و امنن علی بالصحة و الامن و السلامة فی دینی و بدنی (صحیفه سجادیه، دعای ۲۳) و بر من

منت نه به صحت و امنیت و سلامت در دین و بدنم. امام زین العابدین علیه السلام در ردیف دعا برای صحت و سلامت که دعای نخستین و اصلی و زیربنایی است دعا برای امنیت را آورده‌اند. امنیت نعمتی است که باید از خدا درخواست نمود بر آدمیان منت نهد و امنیت را برقرار سازد.

در دعای دیگر امام سجاد علیه السلام فرموده اند: اللهم صل علی محمد و آل محمد و ابدلنی ... من مراره خوف الظالمین حلاوه الامنه (صحیفه سجادیه، دعای ۲۰) بارخدا یا بر محمد و آل درود فرست ، و به جای ... تلخی ترس از ستمگران، شیرینی امنیت، عطایم کن . بر اساس این دعا امنیت شیرین و ضد آن خوف تلخ است و امام دعا می کنند خداوند شیرینی امنیت را عنایت نماید.

گریه و دعای امنیت در سجده

امام سجاد علیه السلام در شبها مناجات می کردند و دعا می خواندند در پایان دعا گریه می کردند به گونه ای که اهل بیت علیهم السلام ایشان از صدای گریه بیدار می شدند می دیدند امام گونه های خویش را بر خاک سائیده و می گوید: رب اسألک الراحة و الروح و الأمن و الإیمان (شرح الاخبار فی فضائل ائمه اطهار علیهم السلام، ج ۳، ص ۲۵۶ * دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام، ج ۱، ص ۲۱۳)؛ پروردگارا راحتی و رحمت و امنیت و امان را مسئلت می نمایم.

ستایش خدا در نعمت امنیت

حمد و ستایش خداوند برای نعمت امنیت لازم است. امام زین العابدین علیه السلام به خاطر نمت امنیت این گونه خدا را ستایش نموده اند: الحمد لله الذی آمن روعنا ، الحمد لله الذی آمننا، الحمد لله الذی کبت عدونا (الدروع الواقیه، ص ۱۸۵ * بحار الانوار، ج ۹۷، ص ۱۹۳) ستایش خدایی را که ترس ما را به امنیت مبدل ساخت . ستایش خدایی را که ما را در امنیت قرار داد. ستایش خدایی را که دشمن ما را سرکوب کرد . امام در این دعا دوبار خدا را به دلیل نعمت امنیت ستایش نمود اند.

اهل بیت علیهم السلام در امنیت

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امامان علیهم السلام دری از درهای امنیت اند. لازم است مردم با اطاعت و پیروی از اهل بیت علیهم السلام در امنیت همه جانبه دنیوی و اخروی قرار بگیرند. جابر گفته است امام جعفر صادق علیه السلام فرموده اند: ان علیا و ابنی علی باب من ابواب الأمن فمن دخل فی باب علی کان مؤمنا و من خرج منه کان کافرا و من لم یدخل فیهِ و لم یخرج منه کان فی الطائفه التي لله فیها المشیئه (الاصول الستة عشر، ص ۲۲۱)؛ همانا علی و دو فرزند علی دری از درهای امنیت اند پس هر که در باب علی داخل شود در امنیت باشد و هر که از آن خارج گردد کافر شود و هر که نه داخل آن شود و نه از آن خارج گردد از طائفه ای خواهد شد که برای خدا در آن مشیت است.

دعای ابوذر برای امنیت

ابوذر دعایی داشته است که در آسمانها معروف بوده است در این دعا مسئلت امنیت وجود دارد. محمد بن یحیی خثعمی گفته است امام صادق علیه السلام فرمودند که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به ابوذر فرمودند: ما هذا الدعاء الذی تدعو به فقد اخبرنی جبرئیل ان لک دعاءً تدعو به معروفا فی السماء؛ دعایی که تو با آن دعا می کنی چیست؟ جبرئیل به من خبر داد که برای تو دعایی است که به آن دعا می کنی در آسمان معروف است. فقال نعم یا رسول الله اقول. ابوذر گفت آری یا رسول الله من می گویم: اللهم انی اسئلك الأمن و الایمان بک و التصدیق بنبیک و العافیة من جمیع البلاء و الشکر علی العافیة و الغنی

عن شرار الناس (الکافی، ج ۲، ص ۵۸۷ * الوافی، ج ۹، ص ۱۶۶۵ * بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۰۱) خداوندا من از تو مسئلت می‌نمایم امنیت و ایمان به تو را و تصدیق به پیامبرت و عافیت از همه زحمت‌ها و بلاها و شکر بر عافیت و بی‌نیازی از آدمیان بد.

مطابق این حدیث امنیت نعمتی است که در دعای معروف ابوذر در آسمان‌ها براساس خبر حضرت جبرئیل قرار داشته است.

دین عامل امنیت

متعلقات امنیت فراوان است. هریک از زمان و مکان و جسم و روح و افراد و عقائد می‌تواند متعلق امنیت باشد. امیرمؤمنان امام علی علیه‌السلام فرموده‌اند: من استحکمت لی فیه خصله من خصال الخیر، احتملته علیها و اغتفرتُ فقد ما سواها و لا اغتفر فقد عقل و لا دین، لان مفارقة الدین مفارقة الأمن فلا یتهنأ بحیاء مع مخافة و فقد العقل فقد الحیاء و لایقاس آلا بالاموات (الکافی، ج ۱، ص ۲۷ * الوافی، ج ۱، ص ۱۲۱ * مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول علیهم‌السلام، ج ۱، ص ۹۲ * تحف العقول عن آل الرسول علیهم‌السلام، ص ۲۱۹ * بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۵۹)

هرکه در او خصلتی از خصال نیک بر من ثابت شود او را پذیرا می‌شوم و از نبودن چیزهای دیگر چشم می‌پوشم، لیکن از نبودن خرد و دین چشم نمی‌پوشم. زیرا جدایی از دین جدایی از امنیت است و زندگی با ناامنی و نگرانی و ترس گوارا نخواهد بود. فقدان خرد نیز به منزله فقدان حیات است و بی‌خرد را جز با مردگان نتوان قیاس کرد. براساس این حدیث دین و امنیت تفکیک‌ناپذیرند و اگر دین نباشد امنیت روح و روان نخواهد بود و زندگی با ناامنی گوارا و شیرین نخواهد شد.

امام رضا علیه‌السلام و دعای امنیت

تقاضای امنیت از خداوند در دعاهای اهل‌بیت علیهم‌السلام قرار داشته است. ابراهیم بن ابی‌بلاد از عمویش نقل کرده است که امام رضا علیه‌السلام فرمودند: یا من دلّنی علی نفسی و ذلّل قلبی بتصدیقہ أسألک الامن و الایمان فی الدنیا و الآخرة (الکافی، ج ۲، ص ۵۷۹ * الوافی، ج ۹، ص ۱۶۵۹ * مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول علیهم‌السلام، ج ۱۲، ص ۴۵۱) ای که مرا به خودت رهنمون شدی و دل من را به تصدیقت رام ساختی از تو امنیت و ایمان در دنیا و آخرت را خواستارم.

این حدیث به‌گونه دیگر هم نقل شده است. محمد بن ولید از یونس نقل کرده است که به امام رضا علیه‌السلام گفتم: علمنی دعاء و أوجز. دعائی کوتاه به من بیاموز. امام فرمودند بگو: یا من دلّنی علی نفسی و ذلّل قلبی بتصدیقہ أسأله الأمن و الایمان (الکافی، ج ۲، ص ۵۹۵ * مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول علیهم‌السلام، ج ۱۲، ص ۴۷۱) ای که مرا به خود رهنمون و دل من را رام تصدیق به خود ساختی از تو امنیت و ایمان در دنیا و آخرت را خواستارم.

بر طبق این حدیث بالاترین چیزی که شایسته است در دعای انسان قرار گیرد امنیت است. امام هشتم در پاسخ به درخواست آموزش دعای کوتاه بهترین نعمت را که امنیت است بیان کرده‌اند.

برقراری امنیت وظیفه نیروهای مسلح

لازم است همه افراد و اقشار در جامعه اسلامی برای برقراری امنیت تلاش کنند در این میان ارتش و سپاه و نیروهای نظامی و انتظامی نقش اصلی در برقراری امنیت دارند. امیرمؤمنان امام علی علیه‌السلام در نامه به مالک اشتر نوشته‌اند: فالجنود یأذن الله حصون الرعیة و زین الولاة و عزالدین و سبل الأمن. (تحف العقول عن آل الرسول علیهم‌السلام، ص ۱۳۱ * نهج‌البلاغه، نامه ۵۳ * دعائم الاسلام و ذکر الحلال و الحرام، ج ۱، ص ۳۵۷ * شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید معتزلی، ج ۱۷، ص ۴۸ *)

بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۶۰۳ و ج ۷۷، ص ۲۴۶ * مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۱۶۳ * جامع احادیث شیعه، ج ۲۲، ص ۲۴۶) سپاهیان به خواست خدا دژهای رعیت و آرایش والیان و عزت دین و راه های امنیت اند .

وطن نا امن بدترین وطن

وطن انسان‌ها براساس نعمت‌هایش ارزیابی می‌گردد و خوبی و بدی‌اش بیان می‌شود. امام علی علیه‌السلام فرموده‌اند: شر الاوطان ما لم یأمن فیہ القطن (غررالحکم و دررالکلم، ج ۴، ص ۱۷۱ * عیون الحکم و المواعظ، ص ۲۹۵) بدترین وطن‌ها آن وطنی است که ساکنان آن امنیت نداشته باشند.

در حدیث دیگر امام علی علیه‌السلام: شر البلاد بلد لا أمن فیہ و لا خصب (غررالحکم و دررالکلم، ج ۴، ص ۱۶۵ * عیون الحکم و المواعظ، ص ۲۹۴) بدترین شهرها آن شهری است که نه امنیت در آن باشد و نه ارزانی و و فراوانی و رفاه. در این دو حدیث علوی شهر نا امن بدترین شهرها معرفی شده است و مفهوم مخالف حدیث این است که شهر دارای امنیت بهترین شهر است.

امنیت هدف انقلاب اسلامی علوی

در احادیث امام علی علیه‌السلام هدف‌های قیام و جهاد و اقدامات امام بیان شده است. در یک حدیث امام یکی از اهداف چهارگانه خویش را برقراری امنیت اعلام نموده و فرموده‌اند: اللهم انک تعلم انه لم یکن ما کان منا تنافساً فی سلطان و لا التماساً من فضول الحطام و لکن انری المعالم من دینک و نظهر الاصلاح فی بلادک و یأمن المظلومون من عبادک و لکن لنری المعالم من دینک و نظهر الاصلاح فی بلادک و یأمن المظلومون من عبادک و یعمل بفرائضک و سنتک و احکامک (تحف العقول عن آل الرسول علیهم‌السلام، ص ۲۳۹ * نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱ * الوافی، ج ۱۵، ص ۱۷۹ * بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۱۱۱ و ج ۱۰۰، ص ۸۱)؛ خدایا تو می‌دانی که قصد ما رقابت برای دست یافتن به قدرت یا زیادت خواهی مال دنیا نبود بلکه برای آن بود که نشانه‌های دین تو را به دیگران بنمایانیم و با قدرت دست به اصلاح سرزمین‌ها زینم تا بندگان ستم‌دیده‌ها در امنیت قرار گیرند و به واجبات و مستحبات و احکام دین تو عمل شود.

برقراری امنیت وظیفه حکومت

وظایف حاکمان و امیران و مدیران جامعه اسلامی فراوان است. امام علی علیه‌السلام در ضمن تبیین ضرورت و تکالیف حاکم فرموده‌اند: ... و تأمن به السبل (نهج‌البلاغه، خطبه ۴۰ * شرح نهج‌البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۲، ص ۳۰۷ * اثبات الهداء بالنصوص و المعجزات، ج ۱، ص ۱۶۰ * بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۳۵۸ و ج ۷۵، ص ۳۵۸) ... و راه‌ها با او امنیت پیدا کند.

نعمتی که از آن سؤال خواهد شد

به حکم قرآن روز قیامت از نعمت‌ها سؤال می‌گردد. از چه نعمت‌هایی پرسیده می‌شود؟

خدای تبارک و تعالی فرموده است: ثم لتسألن یومئذ عن النعمیم (تکواثر، آیه ۸) سپس در آن روز قطعاً از نعمت سؤال خواهید شد. امام جعفر صادق علیه‌السلام در تفسیر آیه فرموده‌اند: یعنی الأمن و الصحه و ولایة علی علیه‌السلام (البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۵، ص ۷۵۰ * متشابه القرآن و مختلفه، ج ۲، ص ۱۰۵ * مناقب آل ابی‌طالب علیهم‌السلام، ج ۲، ص ۱۵۳ * بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۵۴ و ج ۳۵، ص ۴۲۶) یعنی امنیت و تندرستی و ولایت علی علیه‌السلام بر طبق این حدیث تفسیری، امنیت نعمت بزرگ و بسیار مهم است به‌گونه‌ای از میان نعمت‌های الهی از این نعمت در روز قیامت سؤال می‌شود. باید هر انسانی پاسخ بدهد از نعمت امنیت چگونه استفاده کرده است.

امنیت عامل زندگی کامل و خردورزی و رهایی از دل‌نگرانی

چه چیزهایی برای عیش و زندگانی زیبا و عالی و عقلانیت و آرامش قلبی لازم است؟ امام صادق علیه‌السلام در حدیثی پنج چیز را برای زندگی مطلوب ذکر کرده‌اند. ابو خالد سجستانی گفته است امام صادق علیه‌السلام فرموده‌اند: خمس خصال من فقد واحدة منهن لم یزل ناقص العیش زائل العقل مشغول القلب فاولها صحة البدن و الثانية الأمن و الثالثة السعة فی الرزق و الرابعة الانس المرافق قلت و ما الانیس الموافق قال الزوجة الصالحة و الولد الصالح و الخلیط الصالح و الخامسة و هی تجمع هذه الخصال الدعاء (الخصال، ج ۱، ص ۲۸۴ * مکارم الاخلاق، ص ۱۹۹ * تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، ج ۲۰، ص ۵۱ * بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۱۸۶ و ج ۷۸، ص ۱۹۴). پنج خصلت است که چون یکی از آن‌ها وجود نداشته باشد پیوسته زندگی اش ناقص و خردش از کار افتاده و زایل می‌شود و دل مشغولی فراهم می‌آید: نخستین آن‌ها تندرستی است دوم امنیت و سوم گشایش در رزق و معیشت و چهارمی انیس موافق، گفتم انیس موافق چیست؟ امام فرمودند: همسر شایسته و فرزند صالح و همنشین شایسته و پنجم که همه این خصلت‌ها را فرا می‌گیرد رفاه و آسایش است.

براساس این حدیث ناامنی موجب می‌گردد زندگی ناقص و عقل زایل شود و قلب مشغول گردد.

نعمت امنیت

نعمت‌های دنیا و آخرت زیاد است. امام صادق علیه‌السلام برای دنیا دو نعمت بزرگ و حقیقی را یادآوری نموده‌اند. زید شحام گفته است امام صادق علیه‌السلام فرمودند: النعم فی الدنیا الأمن و صحه الجسم و تمام النعمه فی الآخرة دخول الجنة و ما تمت النعمه علی عبد قط لم یدخل الجنة (معانی الاخبار، ص ۴۰۸ * بحارالانوار، ج ۸۱، ص ۱۷۲ و ج ۹۵، ص ۱۳۵) نعمت دنیا امنیت و تندرستی است و کامل شدن نعمت در آخرت رفتن به بهشت است. تا زمانی که بنده وارد بهشت نشود هرگز نعمت را کامل به دست نیاورده است.

امام مهدی علیه‌السلام عامل امنیت اهل زمین

امامان علیهم‌السلام امتیازات و ویژگی‌های فراوانی دارند. یک ویژگی آنان این است که برای زمینیان مایه امنیت‌اند. امام زمان عجل‌الله‌تعالی فرجه‌الشریف فرموده‌اند: انی لأمان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء (کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۸۵ * الخرائج و الجرائح، ج ۳، ص ۱۱۱۵ * بحارالانوار، ج ۵۵، ص ۹۲ * ریاض الابرار فی مناقب الائمة الاطهار علیهم‌السلام، ج ۳، ص ۱۱۷ * الزام الناصب فی اثبات الحجة الغائب عجل‌الله‌تعالی فرجه‌الشریف، ج ۱، ص ۳۸۰) همانا من مایه امنیت اهل زمینم، همچنان که ستارگان مایه امنیت اهل آسمان‌ها می‌باشند.

امنیت عامل زندگی خوشگوار

زندگی گوارا و بی‌رنج و سختی و زحمت در امنیت است. ابو خالد جهنی گفته است امام صادق علیه‌السلام فرمودند: خمس من لم یکن فیہ لم یتهنأ بالعیش الصحه و الامن و الغنی و القناعة و الانیس الموافق (المحاسن، ج ۱، ص ۹ * بحارالانوار، ج ۱، ص ۸۳، ج ۶۹، ص ۳۹۰ و ج ۸۶، ص ۸۳)؛ پنج چیز است که هر کس آن‌ها را نداشته باشد زندگی‌اش گوارا نیست: تندرستی، امنیت، توانگری، قناعت و همدم سازگار. در این حدیث بلافاصله بعد از صحت از نعمت امنیت به‌عنوان عامل زندگی گوارا یاد شده است.

امیرمؤمنان امام علی علیه السلام در ارزش امنیت فرموده‌اند: لَنْعَمَهُ أَهْتاً مِنَ الْأَمْنِ (غررالحکم و دررالکلم، ج ۶، ص ۴۳۵، حدیث ۱۰۹۱۱)؛ هیچ نعمتی گواراتر از امنیت نیست.

در این حدیث علوی بالاترین نعمت در بین نعمت‌ها نشان داده شده است. نعمت به معنای موهبت و خوشی زندگانی و نیکی و بهره‌ولذت و بخشش است. آهناً به معنای گواراترین و شادی‌آورترین و مبارک‌ترین است و چیزی است که جای تبریک دارد. امن و امنیت به معنای در معرض خطر نبودن و از خطر محافظت شدن و آسودگی و آرامش و آسایش و سکون قلب و رهایی از بیم و هراس و وحشت و ترس و اضطراب است.

امام علی علیه السلام گواراترین و بهترین و مبارک‌ترین نعمت و موهبت را امنیت دانسته‌اند.

در حدیث دیگر امام علی علیه السلام فرموده‌اند: رِفَاهِيَةُ الْعَيْشِ فِي الْأَمْنِ (غررالحکم و دررالکلم، ج ۴، ص ۱۰۰، حدیث ۵۴۳)؛ رفاه زندگی در امنیت است. آری زندگانی مرقه و فراخ و خوش، با امنیت حاصل می‌شود.

امنیت شیعه در قیامت

امنیت در یک تقسیم‌بندی به دو قسم تقسیم می‌گردد: امنیت دنیوی و امنیت اخروی.

امنیت در هر دو قسم ارزشمند و زیبا و سودمند است.

اسباط بن سالم گفته است امام صادق علیه السلام فرمودند: یخرج شیعتنا من قبورهم علی نوق بیض لها اجنجه و شرک نعالهم نور يتلألاً قد وضعت عنهم الشدائد و سهلت لهم الموارد مستورة عوراتهم مسكنة روعاتهم قد اعطوا الأمن و الايمان و انقطعت عنهم الاحزان يخاف الناس و لا يخافون و يحزن الناس و لا يحزنون و هم فی ظل عرش الرحمن توضع لهم مائدة يأكلون منها و الناس فی الحساب (المحاسن، ج ۱، ص ۱۷۹ * قرب الاسناد، ص ۱۰۲ * بحارالانوار، ج ۷، ص ۱۸۴)؛ شیعیان ما بر شتران سفید که برای آن‌ها بالها و ... است خارج می‌شوند قطعه زیر سم آن‌ها نوری است که می‌درخشد سختی‌ها از آن‌ها برطرف شده و همه گذرگاه‌های سخت بر آن‌ها آسان گشته و عورت‌های آنان پوشیده شده و ترس و هراسشان آرامش یافته و امنیت و ایمان به آنان عطا شده و اندوه‌ها از آنان قطع شده مردم می‌ترسند و آنان نمی‌ترسند و مردم اندوهگین‌اند و آنان اندوهگین نمی‌باشند و آنان در سایه عرش رحمان‌اند سفره‌ای برای آنان پهن شده که از آن می‌خورند و مردم در حسابرسی‌اند.

در این حدیث در امتیازات و ویژگی‌های شیعیان در روز قیامت امنیت ذکر شده است.

جابر بن عبدالله انصاری گفته است: روزی در محضر پیامبر بودم علی بن ابی‌طالب آمد پیامبر گفت: ای ابالحسن به تو بشارت بدهم؟ علی گفت: بلی ای رسول خدا، پیامبر فرمودند: هذا جبرئیل یخبرنی عن الله تعالی انه اعطی شیعتک و محبیک سبع خصال... و الأمن عند الفزع (روضه الواعظین و بصیره المتعظین، ج ۲، ص ۲۹۷ * الامالی، ص ۳۳۶ * الخصال، ج ۲، ص ۴۰۳ و ۴۱۴ * بشاره المصطفی لشیعۀ المرتضی، ص ۵۶ * مشکاة الانوار فی غررالانوار، ص ۸۱ * مشارق انوار الیقین فی اسرار امیرالمؤمنین علیه السلام، ص ۲۳۸)؛ این جبرئیل است از خدای تعالی به من خبر می‌دهد که خداوند به شیعه و محبان تو هفت خصلت داده است... امنیت هنگام فزع روز قیامت.

پیوند سرور و امنیت

سرور و خوشحالی خواسته همگانی است و آن بی‌امنیت تحقق نمی‌یابد. به نقل اهل بیت علیهم‌السلام در سفارش‌های لقمان به فرزندش چنین آمده است: سته تحتاج الی سته اشیاء... و السرور یحتاج الی الأمن (معدن الجواهر و ریاضة الخواطر، ص ۵۵)؛ شش چیز به شش چیز احتیاج دارد... سرور و خوشحالی به امنیت احتیاج دارد. در حدیث دیگر امام علی علیه‌السلام فرموده‌اند: کل سرور یحتاج الی أمن (بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۷)؛ هر شادمانی نیاز به امنیت دارد. با درنگ در این احادیث اهمیت و جایگاه و آثار امنیت در منطق اسلام و در نزد اهل بیت علیهم‌السلام آشکار می‌گردد. مردم در جامعه در پی گواراترین نعمت و رفاه و سرور می‌باشند و این‌ها همه در برخوردارگی از امنیت می‌باشد.

شیرینی امنیت

امنیت حلاوت دارد برخی تلخی‌ها آنرا دشوار می‌سازد. امام علی علیه‌السلام فرموده‌اند: حلاوة الأمن تنکة‌ها مرارة الخوف و الحذر (عیون الحکم و المواعظ، ص ۲۳۲ * غررالحکم و دررالکلم، ج ۳، ص ۳۹۸) شیرینی امنیت را تقوی ترس و حذر سخت و دشوار می‌سازد. شیرینی امنیت دنیوی نباید آمیخته به خوف اخروی گردد بلکه امنیت در دنیا همراه با امنیت اخروی شیرین خواهد ماند. تعبیر «حلاوة الأمن» یک ترکیب اضافی است که حلاوت در مرکز قرار دارد. حلاوت یعنی شیرینی و گوارایی و دل‌پذیری و خوش‌آیندی و لذت‌بخشی و دل‌چسبی. باید در امنیت فرمان خدا و اهل‌بیت علیهم‌السلام را اجرا نمود تا شیرینی امنیت به تلخی تبدیل نگردد.

دو نعمت ناشناخته

امنیت نعمتی است که قدر آنرا جز کسی که در ناامنی و پیامدهای آن گرفته شده است نمی‌داند سزاوار است مؤمنان شکر این نعمت را بیشتر بجا آورند.

پیامبر خدا فرموده‌اند: نعمتان مکفورتان الأمن و العافیة (الخصال، ج ۱، ص ۳۴ * روضة المتقین فی شرح من لایحضره الفقیه، ج ۱۳، ص ۲۸، ۱۶۶ و ۱۸۱ * الوافی، ج ۲۶، ص ۱۶۲ * بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۶۸ * تفسیر نور الثقلین، ج ۴، ص ۲۱۰)؛ دو نعمت است که کفران می‌شود و قدرشان ناشناخته است و شکر آن‌ها گزارده نمی‌شود: امنیت و سلامت.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم امنیت را سرآمد نعمت‌ها قرار داده‌اند و امنیت را حتی قبل از عافیت ذکر نموده‌اند. اما مردم قدر این بزرگترین و گواراترین نعمت را نمی‌دانند.

محبت امام علی علیه‌السلام موجب امنیت

امنیت روحی و جسمی برای حیات طیبه لازم است. یحیی بن عبدالرحمن انصاری گفته است شنیدم پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمود: من احب علیاً محیاه و مماته کتب الله تعالی له الأمن و الإیمان ما طلعت الشمس و ما غربت (شرح الاخبار فی فضائل الأئمة الاطهار علیهم‌السلام، ج ۱، ص ۴۴۰) هرکه علی را در زندگی و مرگش دوست بدارد خدای تعالی برای او امنیت و ایمان را تا خورشید طلوع و غروب کند می‌نویسد. براساس این حدیث با محبت امام علی علیه‌السلام امنیت و ایمان پایدار تحقق می‌یابد.

تربت سیدالشهداء علیه السلام و امنیت

یکی از اصحاب امام صادق علیه السلام به امام گفت: من بیماری‌های زیادی دارم و برای درمان هیچ دارویی را ترک نکردم، امام صادق علیه السلام به او فرمودند: فأین انت عن تربۃ الحسین علیه السلام فان فیها الشفاء من کل داء و الأمن من کل خوف (کامل الزیارات، ص ۲۸۲ * تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۷۵ * تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، ج ۱۴، ص ۵۲۴ * ملاذالخبار فی فهم تهذیب الاخبار، ج ۹، ص ۱۸۷ * بحارالانوار، ج ۱۰۱، ص ۱۳۸) چرا از تربت امام حسین علیه السلام استفاده نمی‌کنی؟ همانا در آن شفایی از هر درد و امنیت از هر ترسی است. تربت و خاک قبر امام حسین علیه السلام مایه امنیت از ترس در هر زمان و مکان است.

خیر در وطن با امنیت

در وطن نا امن زندگی سخت و دشوار است. وطن با امنیت محل زندگی آرام و بی خطر است. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم به امیرمؤمنان امام علی علیه السلام فرموده‌اند: یا علی لاخیر... و لا فی الوطن الا مع الأمن و السرور (من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۶۹ * الاختصاص، ص ۲۴۴ * مکارم الاخلاق، ص ۴۴۲ * بحارالانوار، ج ۶۹، ص ۴۰۱ و ج ۷۷، ص ۵۸) ای علی خیری در وطن جز با امنیت و سرور نیست.

ضرورت گزینش راه برقراری امنیت

تا امنیت امکان پذیر است باید برای برقراری آن کوشش کرد و باقی ماندن در جای نا امن و شرائط ترسناک روا نیست. امام علی علیه السلام فرموده‌اند: لاینبغی للعاقل ان ... علی الخوف اذا وجد الی الأمن سبیلاً (عیون الحکم و المواعظ، ص ۵۴۱ * غررالحکم و دررالکلم، ج ۶، ص ۴۱۳)؛ سزاوار نیست برای خردمند که بر خوف بایستد زمانی که راهی به سوی امنیت بیابد.

امنیت در روز قیامت

قرائت هریک از سوره‌های قرآن آثاری دارد. قرائت برخی سوره‌ها امنیت آور است و مایه امنیت در روز قیامت است. امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: من کان قرائته فی الفریضه ویل للمطففین اعطاه الله الأمن یوم القیامه من النار (بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۹۷ * ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۱۲۲ * البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۵، ص ۶۰۳) هرکه در قرائت نماز واجبش ویل للمطففین باشد خداوند امنیت از آتش در روز قیامت را به او عطا می‌کند.

در حدیث دیگر امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: من أدمن قرائته الغاشیه فی فریضه او نافله غشاء الله رحمته فی الدنیا و الآخرة و آتاه الامن یوم القیامه من عذاب النار (بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۹۷) هرکه قرائت سوره غاشیه را در نماز واجب یا نافله ادامه بدهد خداوند پرده رحمتش را در دنیا و آخرت بر او می‌پوشاند و روز قیامت امنیت از عذاب آتش را به او می‌دهد.

دعا برای امنیت در وطن

امنیت طلبی در دعاهاى اهل بیت علیهم السلام وجود داشته است و این دعاها جایگاه بلند امنیت را نشان می‌دهد. ابو حمزه ثمالی گفته است: کان علی بن الحسین صلوات الله علیهما یصلی عامه لیلته فی شهر رمضان فاذا کان السحر دعا بهذا الدعاء... اللهم واعطنی السعه فی الرزق و الأمن فی الوطن (بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۹۱ * اقبال الاعمال، ج ۱، ص ۷۴ * زاد المعاد، ص ۱۰۱) امام علی بن حسین علیهما السلام در همه شب ماه رمضان نماز می‌خواند پس زمانی که سحر می‌شد این دعا را

می‌خواند... بار خدایا گشایش در رزق و امنیت در وطن را به من عطا بفرما. در این دعای ابوحمزه ثمالی که دعای سحر شب‌های ماه رمضان است امام چهارم علیه‌السلام برای برپایی امنیت در وطن دعا می‌کند.

نتایج

با مطالعات حدیثی امنیت‌شناسی روشن شد که امنیت نیاز واقعی همه مردم است و برقراری امنیت نورچشم و وظیفه حاکمان و نیروهای مسلح و عموم مردم است. امنیت طلبی در دعاهای پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و امامان علیهم‌السلام و اصحاب آنان قرار داشته است و برپایی امنیت در هدف‌های قیام و مبارزات اهل بیت علیهم‌السلام تصریح شده است. امنیت گواراترین نعمت است که رفاه زندگی در گروه آن است و هر شادمانی و سروری نیازمند امنیت است. همه اندیشمندان باید راهبردهای رهایی از ناامنی و حاکمیت امنیت را شناسایی و زمینه برپایی امنیت را فراهم کنند.

فهرست منابع

- ✓ قرآن کریم
- ✓ نهج‌البلاغه
- ✓ صحیفه سجادیه، امام چهارم، امام زین‌العابدین علیه‌السلام
- ✓ ابن ابی‌الحدید، عبدالحمید بن هبئه الله (۱۴۰۴.ق) شرح نهج‌البلاغه، قم، مکتبه آیت‌الله المرعشی النجفی
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲) الخصال، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۶) الامالی، تهران، کتابچی
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۷۸) عیون اخبارالرضا علیه‌السلام، تهران، نشر جهان
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۵.ق) کمال‌الدین و تمام‌النعمه، تهران، اسلامیة
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۰۳.ق) معانی‌الاخبار، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۰۶.ق) ثواب‌الاعمال و عقاب‌الاعمال، قم، دارالشریف الرضی للنشر
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۱۳.ق) من لایحضره الفقیه، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه
- ✓ ابن بابویه، محمد بن علی (۱۴۱۵.ق) المقنع، قم، مؤسسه امام مهدی عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف
- ✓ ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی (۱۳۸۵) دعائم‌الاسلام و ذکر‌الحلال و الحرام و القضايا و الاحکام، قم، مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام
- ✓ ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی (۱۴۰۹.ق) شرح‌الاخبار فی فضائل‌الائمة‌الاطهار علیهم‌السلام، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه
- ✓ ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۴۰۴.ق) تحف‌العقول عن آل‌الرسول علیهم‌السلام، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه
- ✓ ابن شهر آشوب مازندرانی، محمدبن علی (۱۳۶۹.ق) متشابه‌القرآن و مختلفه، قم، داربیدار للنشر
- ✓ ابن شهر آشوب مازندرانی، محمدبن علی (۱۳۷۹.ق) مناقب آل‌ابی‌طالب علیهم‌السلام، قم، علامه
- ✓ ابن طاووس، علی بن موسی (۱۴۰۹.ق) اقبال‌الاعمال، تهران، دارالکتب‌الاسلامیة
- ✓ ابن قولویه، جعفر بن محمد (۱۳۵۶) کامل‌الزیارات، نجف، دارالمرتضویه
- ✓ احمدی میانجی، علی (۱۴۱۹.ق) مکاتیب‌الرسول صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، قم، دارالحدیث

- ✓ بحرانی، سیدهاشم بن سلیمان (۱۴۱۱ق.ه) حلیه الابرار فی احوال محمد و آله الاطهار علیهم السلام، قم، مؤسسه المعارف الاسلامیه
- ✓ برقی، احمد بن محمد بن خالد (۱۳۷۱) المحاسن، قم، دارالکتب الاسلامیه
- ✓ بروجردی، آقا حسین (۱۳۸۶) جامع احادیث شیعه، تهران، انتشارات فرهنگ سبز
- ✓ تیممی آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۳۶۶) غررالحکم و دررالکلم، شرح جمال الدین محمد خوانساری و مقدمه و تصحیح میرجلال الدین حسینی ارموی، تهران، دانشگاه تهران
- ✓ جزائری، نعمت الله بن عبدالله (۱۴۲۷ق.ه) ریاض الابرار فی مناقب الأئمة الاطهار علیهم السلام
- ✓ حافظ برسی، رجب بن محمد (۱۴۲۲ق.ه) مشارق انوار الیقین فی اسرار امیرالمؤمنین علیه السلام، بیروت، اعلامی
- ✓ حمیری، عبدالله بن جعفر (۱۴۱۳ق.ه) قرب الاسناد، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام
- ✓ سید بن طاووس، علی بن موسی الحلی (۱۴۱۴ق.ه) الدرر الواقیه، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام
- ✓ شیبانی، احمد بن محمد معروف به ابن حنبل (۱۴۱۴ق.ه) بیروت، دار الفکر
- ✓ شیخ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹ق.ه) تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام
- ✓ شیخ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۱۴ق.ه) هداية الامه الی احکام الأئمة علیهم السلام، مشهد، آستانه الرضویه المقدسه، مجمع البحوث الاسلامیه
- ✓ شیخ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۲۵ق.ه) اثبات الهداء بالنصوص و المعجزات، بیروت، اعلامی
- ✓ طبرانی، سلیمان بن احمد (بی تا) بیروت، مؤسسه الرساله
- ✓ طبرسی، احمد بن علی (۱۴۰۳ق.ه) الاحتجاج علی اهل اللجاج، مشهد، نشر مرتضی
- ✓ طبرسی، حسن بن فضل (۱۴۱۲ق.ه) مکارم الاخلاق، قم، الشریف الرضی
- ✓ طبرسی، علی بن حسن (۱۳۴۴) مشکاة الانوار فی غرر الأخبار، نجف، المكتبة الحیدریه
- ✓ طبرسی، فضل بن حسن (۱۴۱۷ق.ه) اعلام الوری باعلام الهدی، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام
- ✓ طبری آملی، عمادالدین ابی جعفر محمد بن ابی القاسم (۱۳۸۳) بشاره المصطفی لشیعه المرتضی، نجف، المكتبة الحیدریه
- ✓ طوسی، محمد بن حسن (۱۴۱۱ق.ه) مصباح المتهدد و سلاح المتعبد، بیروت، مؤسسه فقه الشیعه
- ✓ طوسی، محمد بن حسن (۱۴۱۴ق.ه) الامالی، قم، دارالثقافه
- ✓ عدهای از علماء (۱۴۲۳ق.ه) الاصول الستة عشر، قرن سوم، قم، مؤسسه دارالحديث الثقافیه
- ✓ عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۴۱۵ق.ه) تفسیر نورالثقلین، قم، اسماعیلیان
- ✓ فتال نیشابوری، محمد بن احمد (۱۳۷۵) روضة الواعظین و بصیره المتعظین، قم، انتشارات رضی
- ✓ فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی (۱۴۰۶ق.ه) الوافی، اصفهان، کتابخانه امام امیرالمؤمنین علیه السلام
- ✓ قطب الدین رواندی، سعید بن هبه الله (۱۴۰۹ق.ه) الخرائج و الجرائح، قم، مؤسسه الامام المهدي علیه السلام
- ✓ کفعمی، ابراهیم بن علی عاملی (۱۴۱۸ق.ه) البلد الامین و الدرر الحصین، بیروت، مؤسسه الاعملی للمطبوعات
- ✓ کلینی، محمد بن یعقوب (۱۴۰۷ق.ه) الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه
- ✓ لیثی واسطی، علی بن محمد (۱۳۷۶) عیون الحکم و المواعظ، قم، دار الحديث

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

ISC
Islamic Science Center
کتابخانه تخصصی
۰۱۳۳۱-۶۴۵۱۲

اولین کنفرانس تحول محلات دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس
The first national conference
transformation of neighborhoods

همایش ملی تحول محلات

Couf.bnd.iau.ir/mahallat

- ✓ مجلسی، محمد باقر بن محمدتقی (۱۴۰۳ق.) بحار الانوار الجامعة لدرر اخبار الإئمة الأطهار عليهم السلام، بيروت، دار احیاء التراث العربی
- ✓ مجلسی، محمد باقر بن محمدتقی (۱۴۰۶ق.) ملاذ الاخبار فی فهم تهذیب الاخبار، قم، کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی
- ✓ مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی (۱۴۰۴ق.) مرآة العقول فی شرح اخبار آل الرسول عليهم السلام، تهران، دارالکتب الاسلامیة
- ✓ مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی (۱۴۰۶ق.) ملاذ الأخیار فی فهم تهذیب الاخبار، قم، کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی
- ✓ مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی (۱۴۲۳) زادالمعاد، بیروت، مؤسسه الاعملی للمطبوعات
- ✓ مجلسی، محمدتقی بن مقصود علی (۱۴۱۴ق.) لوامع صاحبقرانی، قم، مؤسسه اسماعیلیان
- ✓ مجلسی، محمدتقی بن مقصود علی (۱۴۱۶ق.) روضة المتقین فی شرح من لایحضره الفقیه، قم، مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانیپور
- ✓ مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳ق.) المقنعه، قم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید
- ✓ مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳ق.) الاختصاص، قم، المؤتمر العالمی لالفیة الشیخ المفید
- ✓ نوری، حسین بن محمدتقی (۱۴۰۸ق.) مستدرک الوسائل و مستنبط السائل، قم، مؤسسه آل البيت عليهم السلام
- ✓ هبه الله دمشقی، علی بن حسن معروف به ابن عساكر (۱۴۱۵هق.) بیروت، دار الفكر